

עדכון מבית מדרש להלכה בהתיישבות - אמונת אי"ש | אייר תשע"ח

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים הנוגעים למצוות התלויות בארץ

הפרשת תרומות ומעשרות בשבת

איסור הפרשת תרומות ומעשרות בשבת

מקור האיסור:

הז"ל אסרו להפריש תרומות ומעשרות בשבת [1] וכך נפסק להלכה בשו"ע [2] שאין מפרישין תרומות ומעשרות בשבת, כמו כן אין מחללין מעשר שני או נטע רבעי בשבת וכן אין מפרישין חלה בשבת. איסור זה חל על טבל ודאי, ספק טבל וכן על דמאי. טעמי האיסור:

- המפריש דומה למקדיש את הפירות ואסור להקדיש בשבת.
- נראה כמתקן הפירות שעל ידי ההפרשה מתירם באכילה [3].

עבר והפריש:

אם בשוגג עבר והפריש או חילל מעשר שני ורבעי בשבת, בדיעבד מה שעשה עשוי וההפרשה חלה, והפירות מותרים לו ולאחרים אף בשבת עצמה. אבל אם הפריש במזיד הפירות אסורים לו ולאחרים עד מוצאי שבת, משום שרבנן קנסוהו שלא יהנה ממלאכת שבת.

תנאי המתיר הפרשת תרומות ומעשרות בשבת

אפשר להגיד בערב שבת נוסח תנאי של הפרשת תרומות ומעשרות כדי להתיר להפריש בשבת. מתי אפשר לעשות תנאי? אדם שיש לו פירות טבל או ספק טבל או דמאי שצריך אותם לשבת, ואין לו פנאי להפריש בערב שבת, או שחושש שמא ישכח להפריש קודם שבת. כיצד מתנה?

יאמר בערב שבת את נוסח ההפרשה בלשון עתיד "היותר מאחד ממאה שאני עתיד להפריש יהא תרומה גדולה בצד צפוני [של הטבל שיהיה מונח בנפרד] אותו אחד ממאה הנשאר ועוד תשעה חלקים כמותו בצד צפון של הפירות יהיו מעשר ראשון, אותו אחד ממאה שהתניתי שיהא מעשר ראשון יהא תרומת מעשר, ומעשר עני יהא בדרום, ואם צריך מעשר שני יהא מעשר שני בדרום, ויהא מחולל הוא וחומשו על פרוטה במטבע שיחדתיה לחילול מעשר שני, מה שאפריש לחלה הרי הוא חלה".

לאחר שאמר נוסח זה בערב שבת רשאי להפריש בשבת. בשבת יקח יותר מאחד ממאה ויניח בנפרד ויאמר את הנוסח הרגיל.

מי שמפריש בנוסח הקצר יאמר אותו בערב שבת בלשון עתיד "כל הפרשת תרומות ומעשרות

והחלה והחילולים יחולו כמו שכתוב בנוסח התנאי של ערב שבת שברשותי". [זה מועיל אם יש ברשותו נוסח תנאי של ערב שבת או יציין כפי הנוסח שכתוב בספר פלוני].

ובשבת יאמר את הנוסח כרגיל.

יש להדגיש שכל ההיתר בעשיית תנאי בערב שבת הוא רק להפריש פירות טבל ששייכים לו בשעת עשיית התנאי, אבל אם הפירות אינם שלו התנאי לא מועיל.

בפירות שהם בגדר "דמאי" מועיל התנאי גם לפירות שאינם ברשותו. אך הגדר של הפירות בזמנינו שרוב עמי הארץ אינם מעשרים כלל הוא "ספק טבל" ולא "דמאי", וממילא אין התנאי מועיל להם כשאינם ברשותו. אמנם מי שמפריש לחומרא מפירות שיש עליהם הכשר טוב יכול לסמוך על התנאי גם לגבי פירות שאינם שלו בערב שבת.

מתי הלכה זו מעשית?

המתארח בשבת אצל מי שאינו נאמן על הפרשת תרומות ומעשרות, ואינו מקפיד לקנות במקומות שיש הכשר טוב, לא יכול לסמוך על התנאי שעשה מערב שבת כיון שאין הפירות שלו. אך יכול לבקש מהמארח בערב שבת שיעשה אותו שליח להפריש עבורו תרומות ומעשרות, ואחרי שהוא עשה אותו שליח יאמר את נוסח התנאי ואז יוכל להפריש בשבת על סמך התנאי שעשה בערב שבת.

אם מדובר בפירות שנקנו במקום שיש השגחה טובה, ואותו אדם נוהג להדר ולהפריש שנית, או אדם שמתארח בבית מלון שיש השגחה על המקום רק שהוא רוצה להדר ולהפריש שוב בעצמו, יכול להתנות בערב שבת שהוא יפריש, אע"פ שהפירות אינם שייכים לו בשעת עשיית התנאי, כיון שאין הגדרת פירות אלו כספק טבל.

מי שעשה תנאי בערב שבת על פירות שלו אינו חייב להפריש בשבת בעצמו אלא יכול לעשות שליח להפריש מפירותיו אע"פ שהשליח לא עשה תנאי [דרך אמונה]

מתי יברך המפריש בתנאי?

מי שעשה תנאי על טבל ודאי, נחלקו הפוסקים מתי יברך על ההפרשה, האם בערב שבת קודם אמירת נוסח התנאי, או בשבת קודם אמירת הנוסח. מחלוקת זו נובעת מהשאלה הבסיסית: מתי חלה ההפרשה כשמתנה בערב שבת, האם בשעה שאומר את נוסח התנאי, או בשעה שמפריש ואומר את נוסח ההפרשה בשבת.

דעת החזון איש זצ"ל שיאמר את הברכות בשבת קודם אמירת הנוסח, וכן את ברכת הפדיון קודם הפדיון כיון שעיקר ההפרשה חלה בשבת, והתנאי שעושה הוא מעשה היכר כאילו הפריש בערב שבת כדי להתיר לו להפריש בשבת.

יש מהאחרונים הסוברים שעיקר ההפרשה חלה בערב שבת בשעת קריאת השם והיא התחלת ההפרשה וההפרשה מסתיימת בשעה שנוטל את התרומה. לדבריהם צריך לברך בערב שבת [4].

דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל שלא לברך על הפרשה בתנאי מחמת המחלוקת הנ"ל.

[1] כמבואר בגמ' ביצה לו, ע"ב.

[2] ס' שלט סעי' ד.

[3] רמב"ם פרק כג מהל' שבת הל' יד.

[4] ועי' בשמירת שבת כהלכתה פ"א הערה עד שהאריך בזה

שאלות שנשלחו ל"שאל את הרב" באתר בית המדרש להלכה

שאל את הרב בעניני הפרשה בשבת:

א] אדם שהפריש בשבת על ידי תנאי האם מותר לו לטלטל את הפירות שהפריש או שהם מוקצה?

אם הפירות שהפריש היו טבל ודאי או ספק טבל, אותה חתיכה שהפריש [לתרומה או לתרומת מעשר או חלה] היא נעשית מוקצה כיון שאסורה באכילה ואסור לטלטל אותה. אמנם אם החתיכה שהפריש נמצאת בידו [כשהקפיד שהפירות לא יזוהו בשעת ההפרשה] אין צריך להניחה מיד מידו אלא רשאי להוליכה למקום שירצה [1]. אך אם מפריש לחומרא בפירות שנקנו בהשגחה, החלק המופרש אינו מוקצה אף לאותן המהדרין לעשר שוב.

ב] אדם מאושפז בשבת בבית חולים שאין בו השגחה מספקת, ורוצה לעשר מה שיתנו לו בשבת האם יכול להפריש בתנאי?

תשובה: כמבואר לעיל אין אדם יכול להפריש "בתנאי" אם אין הדבר שלו. בבית החולים היה מקום לדון שהפירות נחשבים שלו כיון שעל פי החוק צריכים לתת לחולה לאכול, אך מכל מקום להלכה אין הוא נחשב בעל הפירות. לפיכך הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל שיפנה החולה אל הממונה על הכשרות בבית החולים שהוא השליח של הנהלת הבית חולים ויבקש ממנו שיעשה אותו שליח להפריש ואז יעשה תנאי מערב שבת ויפריש בשבת [2].

אם מדובר בבית חולים שיש בו השגחה טובה על האוכל, אך הוא רוצה להדר ולהפריש, מותר לו מכיוון שאין הפירות מוגדרים כספק טבל.

[1] כמבואר במ"ב סי' תקו ס"ק כט.

[2] דרך אמונה הל' מעשר פ"ט צה"ל ס"ק קכ.

עוד משהו שקורה בבית המדרש וכדאי לדעת עליו

שיעורים במצוות התלויות בארץ ע"י רבני בית המדרש

רבני בית המדרש ישמחו להגיע לשובכם ולמסור שיעור במצוות התלויות בארץ

לפרטים ניתן לפנות למזכירות בית המדרש

בדוא"ל bhl@bhl.org.il

בטלפון 02-6488888

במסגרת בית ההוראה ע"ש הרב רזנברג זצ"ל

עונים רבני בית ההוראה במשך שעות היממה לשאלות הלכתיות

בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.

ראש בית המדרש הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א

עונה בימים ראשון, שני ושלישי בין השעות 12:00 - 12:30 בשלוחה 5.

ניתן לקבל מידע או לשאול שאלות באתר בית המדרש להלכה בהתיישבות,

או בכתובת האימייל bhl@bhl.org.il

בברכת קיץ בריא,

מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ/י כאן
הודעה זו נשלחה ל- על ידי bhl@bhl.org.il
להסרה מרשימת התפוצה [לחץ כאן](#)
[Unsubscribe](#) from this list
InfoMail מערכת מקצועית לדיוור אלקטרוני לעסקים מבית InforUMobile